

Digital formidling i akademia: - Skal vi virkelig lage en podcast?

Best practice article

Erik Lieungh*

Universitetsbiblioteket, UiT Norges Arktiske Universitet

Abstract

In the fall of 2018 the University library at UiT The Arctic University of Norway created the podcast «Open Science Talk».

In this article we describe our experience with creating a podcast. What were the benefits and challenges? Do we reach our target audience, and can we really justify using a podcast as a way to do library communications?

Keywords: Åpen vitenskap, åpen tilgang, åpen data, podcast, bibliotek, formidling

***Contact:**

e-mail: eriklieungh@gmail.com

Bakgrunn

Høsten 2018 starter Universitetsbiblioteket ved UiT – Norges Arktiske Universitet en ny podcast med navnet «Open Science Talk».

Det var flere grunner til at vi ønske å lage en slik podcast. Det første var et ønske om å formidle kunnskap om åpen vitenskap. Åpen vitenskap, i dens mange ulike former, er områder som har vært i utvikling lenge, men har den siste tiden hatt en stadig økende popularitet. Dette skyldes blant annet det som skjer innenfor undertemaet «åpen tilgang», hvor det de siste årene har blitt tatt UH-politiske valg i verden, som har endret på måten man tenker at vitenskapen skal være åpen og tilgjengelig. Dette ser vi i eksempelvis signering av DORA-erklæringen, lansering av Plan S, og reforhandlinger av større litteraturavtaler med akademiske utgivere. At det skjedde mye samtidig på flere ulike områder skapte også et informasjonsbehov blant egne ansatte ved universitetet, om hvordan dette ville påvirke dem. Tradisjonell kommunikasjon tyr gjerne til informasjon via epost/interne nettsider. Men ved hjelp av en podcast, var det også mulig å kommunisere informasjon på en helt annen måte, som ikke føles så «ovenfra og ned», slik klassisk internkommunikasjon ofte føles. Her kunne vi skape et rom hvor spørsmål ble stilt på vegne av lytterne som ikke har samme innsikten i utviklingen på disse temaene.

En annen motivasjon til oppstarten av podcasten var et ønske om å skape mer meningsfullt innhold på sosiale medier. Å tilby innhold som følgerne på sosiale medier faktisk har bruk for, kan også styrke forståelsen for digital kommunikasjon og sosiale medier innad i egen organisasjon. Man betegner dette ofte som en «stolthetskampanje», hvor ekstern kommunikasjon blir viktig for den interne moralen i organisasjonen. Dette er spesielt viktig å gjøre i organisasjoner som i utgangspunktet er skeptisk til at flere ressurser brukes til sosiale medier, og ikke til kjerneoppgavene av bedriften.

Samtidig ønsket vi å promotere oss selv. Ved Universitetsbiblioteket har vi egne fagfolk som har mye kunnskap om åpen vitenskap i alle dens falsetter. Ved å ta dem med i prosjektet og la dem dele av sin kunnskap, kunne vi vise fram hvilke ressurser vi selv sitter på, samtidig som vi promoterte Universitetsbiblioteket og UiT som et «åpent» sted – altså et sted som er i front hva gjelder åpen vitenskap. Etter hvert har vi også tatt med inn stadig flere akademisk ansatte ved Universitetet blandet med en del utenlandske gjester.

Beskrivelse av podcasten

Format

Konseptet var enkelt: 15 minutters prat med en gjest i studio om tema innenfor åpen vitenskap. Målgruppen var personer innen UH-sektoren. Men et av målene var også å bygge opp en større katalog med episoder, slik at ulike interesserte kunne finne episoder som var relevant for dem.

Vi ønsket å holde episodene korte og konsise. En av årsakene til dette var faren for å tømme et tema fullstendig, og at lytterne ikke skal tenke at det blir for krevende å starte en ny episode. Det ga oss også rom til å lage flere episoder innen samme tema, og at produksjonen per episode også er mindre krevende.

En 15 minutter planlagt samtale er det som i radioverden kan regnes som god tid, så lenge man ikke bruker unødvendig mye tid på introduksjoner og samtaler utenfor tema. Derfor introduserer vi alltid gjesten i en egen intro, og utannonserer i en innlest utro. Selve samtalen starter etter kort tid, og direkte på temaet som skal snakkes om.

Språk

Podcasten er laget på engelsk. Dette var et bevisst valg, og noe vi så for oss at kunne bli møtt med kritikk. Årsaken til dette var at vi ønsket å også nå universitetsansatte og ph.d.-studenter som er utenlandske og som ikke snakker norsk. Dette ville også la oss inkludere gjester fra utlandet, uten at det brøt med det opprinnelige formatet. En siste årsak til språkvalg, var at vi trodde at podcasten ville være et nisje-produkt, som ville ha for få lyttere i Norge. Vi startet innspillingen av podcasten rett før Plan S ble lansert. Da denne ble lansert oppsto det en ganske stor nasjonal debatt i UH-sektoren. Det kan argumenteres for at vi tok feil, og at det ville ha vært nok interesse for en slik norskspråklig podcast. Samtidig visste vi at ved å velge å ha podcasten på engelsk, så ville vi også få en større spredning via sosiale medier hver gang vi lanserte en ny episode. Vi har ikke fått kritikk for språkvalget, men ser at en slik diskusjon hadde vært legitim.

Episodene

På ett og et halvt år har Universitetsbiblioteket (UB) publisert 31 episoder. Disse har en stor bredde i seg.

Episodene varierer fra egne «forklare begrep»-episoder, som forklarer alt i fra vitenskapelige metoder til Impact Factor-begrep. Vi har også episoder av typen «beste praksis»-episoder, med temaer som spesielle prosjekter, replikasjonsstudier og hvordan lagre forskningsdataene dine. Podcasten har episoder som beskriver globale utfordringer, som erfaringer fra Latin Amerika, Sverige eller Midtøsten. Open Science Talk har også episoder som knytter seg til aktualiteter som påvirker alt arbeid med åpen vitenskap, som tidsskriftavtaler som blir brutt eller signert.

Gjestene som har blitt invitert til å være med i samtale med programleder, har ulike bakgrunner. En del av gjestene er personer som er knyttet til Universitetsbiblioteket med fagkunnskap innenfor de relevante temaene. Vi har hatt med forskere både fra eget universitet, men også flere utenlandske. Disse forskerne har svært forskjellige fagområder. Eksempler på dette er språkforskere, historikere, kjemikere, psykologer og musikkforskere.

Open Science Talk har samtidig hatt flere gjester som arbeider for ulike utgivere, enten være seg større utgivere innen faglitteratur, til mindre forlag som konsentrerer seg om «åpen tilgang»-bøker.

Avspilling og publisering

Fram mot sommeren 2019 hadde vi cirka 6000 avspillinger. Våren 2020 er tallet på rundt 11.000. Podcasten har lyttere fra hele verden, men noen land skiller seg ut: Det er Norge, England, USA, New Zealand, Nederland, Sverige og Tyskland. Dette er alle land som har større «åpen vitenskap»-miljø.

Avspilling av episoder er helt avhengig av at det kommer nye episoder ut. Da ser vi at mange spiller av den nye episoden, og sprer den i sosiale medier. Vi ser også at dagene etter publisering er det relativt høyt antall avspillinger. Dette fører til at mange av de eldre episodene blir avspilt. Det kommer noe trafikk via søk og gjennom bloggen vår utenom lanseringsdagene, men disse tallene er lave.

Universitetsbiblioteket legger ut podcasten på SoundCloud. Det finnes en rekke slike tjenester på nett, som egentlig er ganske like. Det viktigste med valget av Soundcloud var at tjenesten opprettet en RSS-strøm hvor hver episode blir oppdatert. RSS-lenken kobles til større podcast-tjenester som Spotify og iTunes. Dermed vil den være synlig for alle de mest brukte podcast-appene på markedet.

Vi opprettet også en blogg, slik at vi kunne øke synligheten på nett til podcasten. På bloggen hadde vi et nyhetsbrev som kunne sende ut oppdateringer om siste episode til våre følgere. I 2020 ble bloggen erstattet med UiTs egen publiseringsplattform for tidsskrift – Septentio Academic Publishing, som nå kan tildele alle episodene en egen DOI. Argumentet for dette er at Universitetsbiblioteket da kan arkivere episodene for framtiden på en sikker måte.

Fordeler

Sosial medier

Det var noen klare fordeler med en egen podcast. Noen av fordelene var forventet, mens andre var mer overraskende. For det første klarte vi å skape meningsfullt innhold for våre sosiale medie-plattformer. Episodene som lanseres er noe vi kan være stolt av og som mange finner interessant, og som skiller seg fra generisk sosial-media innhold. Dette er stoff som bør ha en interesse for alle som forsker, er bibliotekarer eller tar ph.d.-utdanning. Noen av episodene bærer preg av at åpen vitenskap fortsatt er en nisje, mens de mest aktuelle sakene går rett inn i de store debattene i academia om dagen (eksempel på dette er episoder om tidsskriftavtaler, Plan S etc.).

Vi merket tidlig at det ikke var det helt store effekten av å publisere på alle UBs sosiale medie-kanaler. Vi eksperimenterte med for eksempel video på Facebook og Instastory. Vi la også ut promoteringsvideoer på de digitale tavlene i det fysiske bibliotekrommet, på vårt hovedbibliotek og psykologi- og jusbiblioteket. Den mest effektive kanalen var Twitter. En normal bildeposting på Facebook fungerte også bra, så lenge det var noen lokale kjenninger som gjestet episoden.

På Twitter merket vi at vi nådde ut til en rekke personer innen åpen vitenskaps-miljøet. Det hjalp også å ha gjester som var internasjonale aktører, og som vi hentet inn til podcasten i forbindelse med Munin-konferansen som Universitetsbiblioteket avholder årlig i november.

Eksterne koblinger

En annen fordel var at også andre bibliotek i verden lenket til vår podcast under sine «ressurser» om åpen vitenskap eller innføringer om åpen vitenskap. Podcasten ble omtalt i diverse nyhetsbrev om åpen vitenskap og blogger som handlet om temaet. Dette ga ikke stor trafikk til våre episoder i seg selv, men var en interessant observasjon som ga oss noen forpliktelser, som vi kommer tilbake til.

Egen kanal

En av de største fordelene med å ha sin egen podcast er at det gir oss en selvstendig plattform. I dagens samfunn kan det være vanskelig å «nå gjennom» med informasjon som skal ut til brukerne våre. Det er vår erfaring at pressen ikke trykker saker fra UH-sektoren, så lenge det ikke er vesentlig eller oppsiktsvekkende. Brukerne blir bombardert med informasjon fra alle kanter på sosiale medier, og det kan være greit å tilby en plattform som skiller seg litt ut, samtidig som det fortsatt er en plattform hvor man har mulighet til å gå dypere inn i et tema. Det var derfor mulig for oss å nå ut til brukerne våre når det var aktuelle saker som ville påvirke deres hverdag, gjennom vår egen podcast.

Et godt eksempel på det første var da tidsskriftavtalen med Elsevier ble sagt opp, og vi to dager etterpå kunne ha avdelingssjef for samlinger ved vårt bibliotek med på podcasten for å forklare konsekvensene av «Hvorfor Norge på nasjonalt plan hadde kommet til en beslutning om å ikke fornye avtalen med utgiveren, og hvordan biblioteket skulle ivareta brukerne sine». Da det seinere kom en avtale på plass, kunne vi invitere samme person med for å snakke om innholdet i den nye avtalen, og hvilke konsekvenser dette ga for ansatte og studenter. Dette vet vi er nyttig informasjon for andre lands institusjoner. Da vi selv forberedte oss til å miste tilgangen til Elsevier, var nettopp Sverige et av landene mange i Norge så på, og implementerte tiltak og informasjonsmateriell etter hvordan de hadde gjort det i Sverige. Derfor blir også måten Norge håndterer dette på interessant for andre.

Være aktuelle

Vi valgte å lage en podcast om noe som egentlig er et nisjemarked. Åpen vitenskap har i lang tid ikke vært noe alle er like engasjert i innenfor vår sektor, mens et fåtall til gjengjeld er brennende engasjert. Det som er interessant er at vi befinner oss i en brytningstid, hvor åpen vitenskap i en eller annen form kommer til å være relevant for forskere og studenter. Det være seg Plan S, lagring av forskningsdata, åpne dataprogram og koder, tilgang til journaler og artikler, eller det økonomiske perspektivet rundt publisering. I en slik brytningstid er det også flere ulike, og gjerne motstridende, synspunkter. Konflikt er en velkjent driver for journalistikk,

og ved å presentere noen av disse perspektivene, var det også grunnlag for mer oppmerksomhet rundt produktet.

Utfordringer

Målinger

Det er noen utfordringer med at en institusjon som et bibliotek lager en podcast. Det ene er avspillingene. Gjennom SoundCloud har vi ingen informasjon om hvem det er som lytter og hvor lenge de lytter. Vi kan derfor ha en del avspillinger, uten å vite hvordan brukerne faktisk har lyttet til dette. Har de spilt den av i to sekunder? Har de hørt hele episoden? Andre ganger er det enklere å se mønsteret i trafikken, og det er klart hvem det er som har spredd podcasten i et aktuelt område. Et eksempel på dette var da en nederlandsk forsker delte podcasten vår, og vi så en økning på den aktuelle episoden i Nederland i det samme tidsrommet.

Tidsbruk

Man kan også diskutere tidsbruken av å drifte en podcast. I forkant av de første episodene måtte det gjøres noen valg av form og farge, innhold og innkjøp av utstyr. Dette tar nødvendigvis litt tid, og en slik podcast må også forankres i ledelsen. Etter dette, var det vår erfaring at det tok mellom en halv til en dags arbeid med å hente inn intervju, gjøre opptak og redigere/publisere. Timene spredd ut over flere dager. Dette er tidsbruk som absolutt kan forsvares når man jobber med formidling av bibliotekenes tjenester.

Kategorisere

En annen utfordring var at vi ikke på forhånd hadde bestemt oss for om podcasten var et journalistisk produkt eller informasjonsformidling. Et slikt valg fører med seg en del konsekvenser, for eksempel på hvilke gjester vi kan ha med. Problemet med en podcast er at det er ikke noen klare etiske retningslinjer for innhold enda. Det finnes ikke en egen værvarsom-plakat, som for eksempel norsk presse forholder seg til. Det betyr at vi kan ha med gjester som snakker ned en annen part eller retter kritikk uten at dette utløser noen tilsvarsrett. På den andre siden er det problematisk om dette er en plattform som skal være informativ, men hvor vi har med gjester som framfører et budskap vi ikke kan gå god for eller kan bekrefte sannhetsverdien i. Er det i så fall biblioteket, som drifter av informasjonsplattformen, som er ansvarlig for innholdet? Og hvilke konsekvenser har det at andre institusjoner lenker til våre episoder som en ressurs for åpen vitenskap, når det er utgivere eller politisk engasjerte som snakker på våre episoder?

Konklusjonen må være at vi befinner oss i et mellomstadium, og at vi ikke må undervurdere lytternes forståelse av mediet vi har tatt i bruk. Vi bruker en journalistisk metode og form (intervju) i hver episode, men den helhetlige pakken er mer informasjonsmaterieell enn et eget journalistisk produkt. Samtidig har det ikke vært noen reaksjoner på det som har blitt publisert. Vår erfaring er at lytterne skjønner hvordan en podcast fungerer, og at vi ikke er ansvarlig for

det gjestene sier eller at alt som sies må være på linje med UiTs policy. Dette er UB i samtale med mennesker med ulike overbevisninger, som igjen kan invitere til debatt.

Målgruppe

En annen utfordring er valg av målgruppe til podcasten. Dette er kanskje det største ankepunktet mot en slik podcast, som er basert på et nisjeområde innenfor UH-sektoren. For vi ser at vi når mange som allerede er en del av åpen vitenskaps-kulturen. Enten om de sitter som bibliotekansatte i Nederland, forskere i USA eller OA-utgivere i London. Episodene våre blir fort noe åpen vitenskaps-vennlige personer i verden kan dele med sine kollegaer og fagfeller? Så kan man argumentere for at dette ikke er en negativ ting i seg selv, og at deres spredning i tillegg til vår egen også vil treffe dem som har bruk for dette, eller som er genuint på utkikk etter mer informasjon eller veiledning i spørsmål om åpen vitenskap. Samtidig ville det vært ønskelig om innholdet skapte mer diskusjon og refleksjon etter å ha blitt publisert. Det ville også vært interessant å vite om vi ikke bare produserer innhold «for oss selv» og likesinnede. Hadde innholdet vært mer kontroversielt, så ville det nok skapt mer debatt og mer rekkevidde. Samtidig er det ikke sikkert at vår egen institusjon ville vært like komfortabel med et slikt produkt.

Digital formidling

Det vi har lært av prosessen med podcast, er at det er mulig å skape interessante digitale formidlingsprodukter fra et universitetsbibliotek.

Kunnskapen om åpen vitenskap eksisterte allerede ved UB, men det var altså mulig å bruke dette til å markedsføre oss selv. Vi har skapt oss en viktig plattform for bruk i fremtiden, som tidligere vist, gjennom formidling av informasjon som er relevant for egne brukere (informasjon om tidsskrift-avtaler, DORA-erklæring, Plan S).

Samtidig har vi laget et produkt som vi kan være stolte av, og som viser en faglig side ved et universitetsbibliotek, som ofte er mindre kjent blant publikum, og ansatte ved universitetet. Vi har også knyttet til oss eksterne gjester, som i ettertid blir ambassadører for oss og bidrar til å spre våre episoder og budskap på sosiale medier.

Vi har hatt god uttelling på spredningen av podcasten internasjonalt via sosiale medier. Dette er digital formidling, vi mener har vært viktig for oss som et tradisjonelt bibliotek, ved at vi kan plassere egne fagfolk og institusjon som stemmer inn i de større, internasjonale debattene rundt åpen vitenskap.

Plan for fremtiden

Podcasten drives fortsatt videre av Universitetsbiblioteket. Det har vært god respons på podcasten, og stor støtte innad i organisasjonen. Fortsatt er målet å bygge opp en stor katalog, som lytterne selv kan velge og vrake i av episoder som er relevant for dem. Noen har spurt om man ikke vil gå tom for innhold å lage episoder av. Til det er svaret, enkelt og greit: nei. Åpen vitenskap er et område hvor det hele tiden skjer utvikling, enten det gjelder nye forhandlinger med forlag, nye programmer som tas i bruk for å gjøre forskningssyklusen mer transparent og åpen, stadig flere eksempler på enkeltforskere som har fått til ulike prosjekter ved å bruke åpne metoder. Forskningen står i en brytningstid, hvor mange mener at man må ta et oppgjør med

den tradisjonelle vitenskapelige praksisen med lukkede løsninger og litteraturavtaler. I den brytningstiden vil det alltid være viktig med innsikt og informasjon fra fagfolk, formidlet gjennom et moderne og tilgjengelig format.

Det innledende spørsmålet vi stilte i stikkittelen til denne artikkelen var altså: Skal vi virkelig lage en podcast? Svaret må være "ja". Det viktigste argumentet er at teknologien og økonomien Ikke er en stor hindring i å etablere dette som en egen plattform, samtidig som den skaper innhold hele organisasjonen kan være inkludert i, og den promoterer institusjonen og våre ansatte innen et fagområde vi ønsker å markere oss på.

Referanser

Lieungh, E (programleder/produsent). (2018-2020) Open Science Talk [Audio podcast]
Universitetsbiblioteket, UIT Norges Arktiske Universitet.
<https://doi.org/10.7557/ostalk>